

Vargbacken

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Brunn 1:1
Ingarö socken
Värmdö kommun
Uppland

Henrik Runeson

Vargbacken

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Brunn 1:1
Ingarö socken
Värmdö kommun
Uppland

Henrik Runeson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2012

Omslagsfoto: Boplatsläget objekt 2 från VNV.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

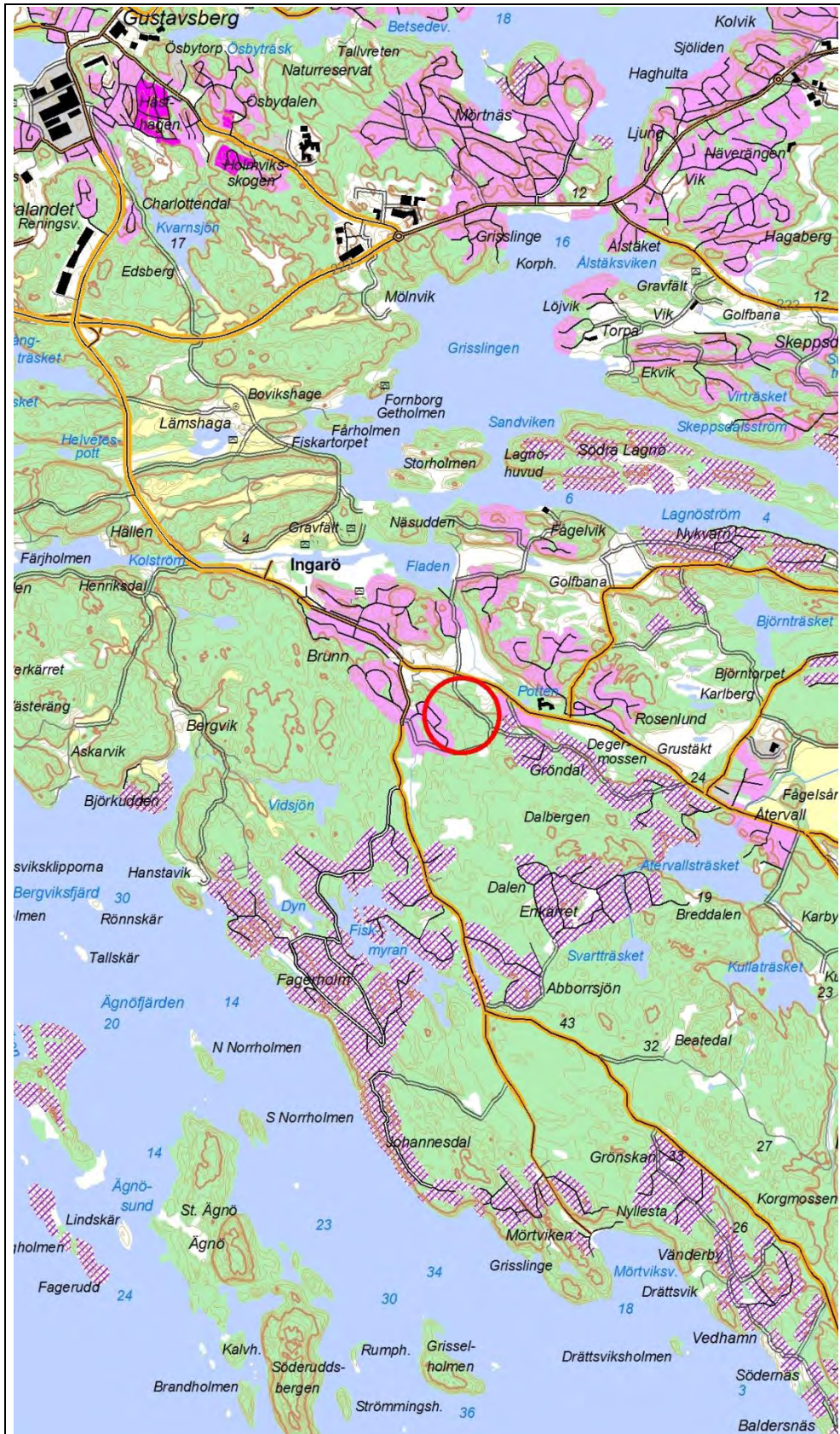
ISBN: 978-91-7453-147-3

Tryck: Just Nu, Västerås 2012.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Genomförande	6
Undersökningsresultat.....	6
Ettapp 1	6
Ettapp 2	7
Tolkning och utvärdering	10
Referenser.....	10
Litteratur.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	10
BILAGOR	11
Bilaga 1. Schakttabell. Objekt 3.	11
Bilaga 2. Fyndtabell.....	11
Bilaga 3. Provrutor.....	12

Figur 1. Utredningsområdets läge, markerat med en ring. Utdrag ur Digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under juli och augusti 2011 utförde Stiftelsen Kulturmiljövård en arkeologisk utredning vid "Vargbacken" nära Brunn i Ingarö socken, Värmdö kommun. Inom området noterades under etapp 1 sex objekt som bedömdes som möjliga boplatslägen. Vid två av boplatslägena påträffades enstaka bitar slagen kvarts. För att bedöma om det rörde sig om enstaka fyndplatser eller fornlämning i form av stenåldersboplatser grävdes flera rutor i anslutning till de fyndförande rutorna. Inga ytterligare fynd framkom dock, vilket gör att platserna endast kan ses som fyndplatser.

Inledning

En arkeologisk utredning omfattande en inventering (etapp 1) och utredningsgrävning (etapp 2) har genomförts i området Vargbacken vid Brunn i Ingarö socken. Detta motiverades av att Värmdö kommun arbetar med en detaljplan för att kunna uppföra bostadsbebyggelse inom området. I samband med detta beslutade Länsstyrelsen i Stockholms län att en arkeologisk utredning skulle genomföras (lst dnr 431-11-382).

Målsättning och metod

Utredningens primära syfte var att fastställa huruvida fasta fornlämningar finns inom det berörda området. I den aktuella miljön fanns framför allt potential att finna spår efter aktiviteter från yngre stenålder.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet omfattar ett 11 hektar stort skogbeklätt kuperat bergsområde. Berget sluttar brant mot norr och är småkuperat i den södra delen. Den norra delen består till relativt stor del av hållmarker, medan den södra utgörs av skogsmark bevuxen med blandskog, företrädesvis gran.

Det tämligen oländiga området har varit obebyggt under historisk tid och inga fornlämningar finns heller registrerade. I den glesa fornlämningsmiljön omkring utredningsområdet märks främst boplatser och indikationer från yngre stenålder. 500 meter österut, vid Fågelviksskolan, finns en neolitisk boplatser (Ingarö 36:1) som till en liten del undersöktes 1971 vid återställandet av ett grustag (Welinder 1971). I provgropar framkom där slagen kvarts och keramik med snörornamentik, i princip tillhörande Bagges (1951) skede Fagervik I. Denna keramik ligger förmodligen kronologiskt i gränslandet mellan sen trättbägarkultur och den tidigaste gropkeramiken. Längre bort, ca 1,5 km åt sydöst, finns den stora gropkeramiska boplatser vid Återvall (Ingarö 37:1). Boplatserna upptäcktes så tidigt som 1913. Gustav Hallström kom att göra en mindre utgrävning samma år på den fyndrika lokalen. Förutom keramik, brända ben och stenföremål påträffades djupa hårdgropar. En större undersökning gjordes sedan 1915 där det dessutom framkom flera skalltak av människa. 2002 undersöktes på fornlämningen ett antal stora rotvältor där mängder av gropkeramiska fynd uppmärksammats efter en storm. Fynden bestod av brända ben, dekorerad keramik och slaget stenmaterial (Werthwein 2002).

Några av de övriga noteringarna i FMIS i trakten rör gravfältet Ingarö 18:1 som är beläget ca 1 km nordväst om Vargbacken, samt på samma avstånd den idag bebyggda Brunns gårdstomt (Ingarö 59:1) med belägg från 1670-talet.

Genomförande

Inför utredningens inventeringsdel gjordes kart- och arkivstudier vilka innefattade en genomgång av FMIS, samt av relevanta rapporter över tidigare utförda utredningar och undersökningar i närområdet.

Hela utredningsområdet inventerades sedan varvid terränglägen markerades där fornlämningar, i detta fall främst stenåldersboplatser, misstänktes kunna ligga dolda under mark.

Vid utredningsgrävningen kontrollerades de lägen som markerats vid etapp 1. Detta skedde, så vitt det var möjligt, genom att sökschakt upptogs med traktorgrävare. Torvlagret avlägsnades med maskin, varefter underliggande lager genomsöktes med handredskap för att lokalisera boplatser och anläggningar. I de fall platserna inte var åtkomliga med maskin, vilket för denna utredning var regeln, grävdes för hand minst tre 1 m² stora provgropar för varje läge.

Om enstaka boplatser eller lämningar i ett schakt/provgrop påträffades togs ytterligare schakt/provgropar upp för att bättre klargöra platsens karaktär samt grovt dess utbredning. Om lösfynd skulle påträffas i exempelvis markskador skulle sådana fynd också kompletteras med fynd i provrutor eller schakt i syfte att avgöra om platsen är att betrakta som fyndplats eller boplatser.

Påträffade lämningar, boplatser, schakt och provgropar dokumenterades genom inmätning med GPS, beskrivning och viss fotografering.

Undersökningsresultat

Etapp 1

I utredningens etapp 1, då utredningsområdet inventerades, noterades sex möjliga boplatser. Samtliga bedömdes som platser som hade potential att rymma lämningar från stenålder.

Objekt 1. Boplatser. 30 x 20 m, NV–SÖ. Ca 30 m ö.h. Sluttning mot sydöst. Läget är omgivet av berghäll och bildar en skålformad svacka. Förhållandevis högt beläget. Ej möjligt att nå med grävmaskin.

Objekt 2. Boplatser. 20 x 20 m, VNV–ÖSÖ. Ca 35 m ö.h. Ett mindre sadelläge relativt nära krönet av berget. Berghällar i norr och mot sluttningen i söder ligger ett skogparti. Ej möjligt att nå med grävmaskin.

Objekt 3. Boplatser. 80 x 30 m, N–S. Ca 27 m ö.h. Svag östsluttning bevuxen med ormbunkar. Begränsas i öster och söder av en körväg. På andra sidan ca 25 meter från denna väg ligger ett grustag med fin sand. I SSÖ finns hållmarker på andra sidan vägen. I norr avgränsad av en bäck. Relativt flackt och svåravgränsat.

Objekt 4. Boplatsläge. 30 x 20 m, NÖ–SV. Ca 35 m ö.h. Mindre yta i ÖNÖ-sluttning. Berghällar i nordväst och sydväst, tämligen svåravgränsat. Ej möjligt att nå med grävmaskin.

Objekt 5. Boplatsläge 50 x 20 m, NNÖ–SSV. Ca 35 m ö.h. Sydsluttande svacka med berghällar i öster och väster. Den övre, norra delen består av en mindre, svagt sydsluttande, plåtå. Ej möjligt att nå med grävmaskin.

Objekt 6. Boplatsläge 30 x 15 m, NV–SÖ. Ca 35 m ö.h. Nordväst-sluttning i form av ett mindre pass omgiven av berghäll. Ej möjligt att nå med grävmaskin.

Etapp 2

Fem av boplatslägena låg så till i terrängen att de inte gick att nå med grävmaskin. Dessa boplatslägena kom därför att utredningsgrävas för hand. Det enda läget vilket kunde maskinrävas var objekt 3 som låg omedelbart väster om en mindre väg.

På fyra av boplatslägena, objekten 1, 3, 4 och 6 framkom inget av antikvariskt intresse. Vid två av lägena (objekt 2 och 5) påträffades dock fynd av enstaka bitar slagen kvarts.

Två bitar slagen kvarts framkom vid objekt 2 i den 1 m² stora provrutan nr 9. Boplatsläget som består av en mindre yta, totalt ca 20 x 20 m, ligger i en svag ÖSÖ-sluttning och är på tre sidor omgiven av berghäll. Provrutan med fynden ligger i övre delen av läget. För att få en uppfattning om fynden av kvarts gör att läget skall betraktas som en fyndplats eller boplats grävdes ytterligare provrutor i anslutning till den fyndförande rutan. Inte i någon av de totalt 6 stycken ytterligare provrutorna påträffades några fynd.

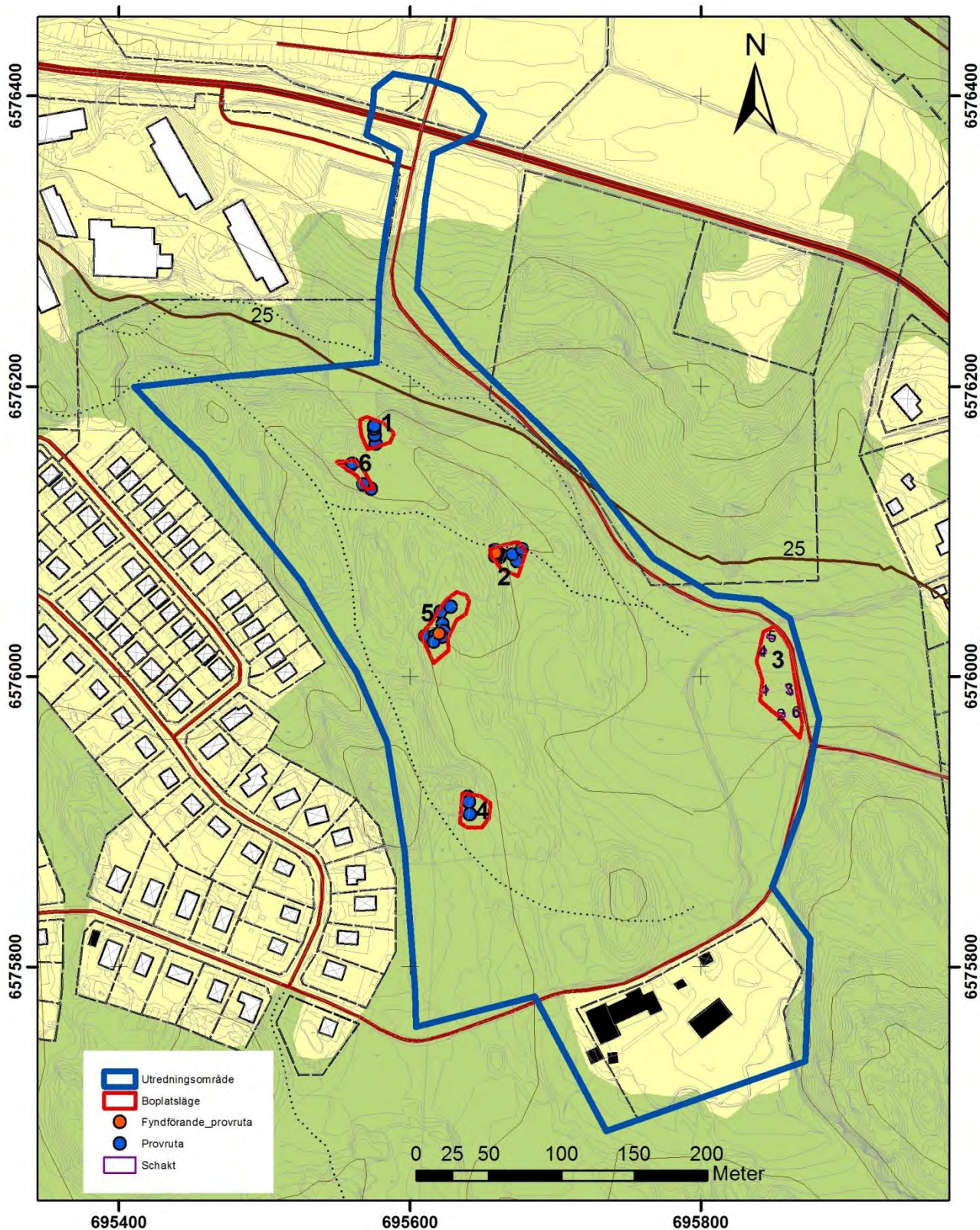

Figur 2. Boplatsläget vid objekt 2 utredningsgräns. Fotot är taget från VNV.

Vid boplatsläget objekt 5, beläget i en svag sydsluttning, framkom i lägets södra del en bit slagen kvarts i provruta nr 16. Liksom vid objekt 2 grävdes sedan ytterligare

provrutor, totalt 5 stycken, kring den fyndförande rutan. Dock påträffades inte heller här fler fynd.

Figur 3. Utredningsområdet med boplatslägen, provrutor och schakt utmärkta. Digitala fastighetskartan och kommunens grundkarta. Skala 1:4 000.

Figur 4. Norra delen av utredningsområdet med boplatslägen och provrutorna. De två provrutorna med enstaka fynd av kvarts är också utmärkta. Digitala fastighetskartan och kommunens grundkarta. Skala 1:1 500.

Tolkning och utvärdering

De sporadiska fynden av kvarts vid de två boplatslägena kan möjligen ingå i ett system knutet de större gropkeramiska boplatserna i närheten. Fynden skulle kunna kopplas till mindre aktivitetsytor i de större boplatsernas närområde. De små nedslagen i landskapet, på vad som en gång varit en kobbe, kan utgöra spåren efter tillfälliga verksamheter, kanske i samband med säljakt eller fiske.

Referenser

Litteratur

- Bagge, A. 1951. Fagervik – Ein rückgrat für die Periodeneinteilung der Ostschwedischen Wohnplatz- und Bootenaxenkulturen aus dem Mittelneolithikum. Ein Vorläufige Mitteilung. Acta Archaeologica XXII, s. 57–118.
- Bergh, S. 1999. Gropkeramisk boplatz vid Återvall. Ingarö socken, Värmdö kommun, Uppland. Arkeologisk utredning. UV Mitt rapport.
- Welinder, S. 1976. Stenåldersboplatz Fågelvik 1:313, Ingarö sn, Uppland. Arkeologisk undersökning 1971. Uppdragsverksamheten. Riksantikvarieämbetet Rapport 1976 B 18.
- Werthwein, G. 2002. Vindfällan på den gropkeramiska boplatzen vid Återvall. Arkeologisk kontroll av Raä 37, Ingarö socken, Värmdö kommun, Uppland. Stockholms läns museum. Rapport 2002:8 .

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	KM11053
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-11-382, 2011-07-08
<i>Undersökningsperiod:</i>	21 juli 2011 (etapp 1), 22-25 augusti 2011 (etapp 2)
<i>Exploateringsyta:</i>	135 000 m ²
<i>Personal:</i>	Henrik Runeson(etapp 1 och 2), Britta Kihlstedt (etapp 2)
<i>Belägenhet:</i>	Brunn 1:1, Ingarö socken, Värmdö kommun, Stockholms län, Uppland
<i>Ekonomisk karta:</i>	10I 5j och 10J 5a
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Koordinater:</i>	x 6575800 y 695600
<i>Inmättningsmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Fyra foton som förvaras hos ATA .
<i>Fynd:</i>	Fynden F1–2 förvaras på KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell. Objekt 3.

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anmärkning	Fynd	Underlag
1	Platå, sandig skogsmark	3	0,3–0,7	8	Djupschaktad i södra delen. Torv 0,15-0,2 m följt av moig sand.	Inga	Rödgul moig sand, i botten ljus mo.
2	Platå, sandig skogsmark	4	0,4	12	Torv 0,15-0,2 m följt av moig sand.	Inga	Brungul-grågul moig sand. Ett 1 m stort block.
3	Platå, sandig skogsmark	7,5	0,3	19	Torv 0,05-0,2 m, följt av moig sand.	Inga	Rödgul moig sand.
4	Platå, sandig skogsmark	4	0,2–0,4	10	Torv 0,15-0,2 m följt av mörkt brunröd moig sand.	Inga	Mörkt brunröd moig sand, i botten ljusgul moig sand.
5	Platå, sandig skogsmark. Söder om bäck.	4	0,2–0,4	10	Torv 0,15 m följt av rödbrun moig sand.	Inga	Rödgul moig sand, i botten ljusgul moig sand.
6	Platå, sandig skogsmark	4	0,25	14	Torv 0,15 m följt av rödgul något grusig sand.	Inga	Rödgul, något grusig sand. Ett 1,5 m stort block.

Bilaga 2. Fyndtabell.

Fyndnr	Sakord	Material	Egenskap	Vikt, gr	Antal	Antal. fragm.	Fragm. grad	Fyndomständighet	Objekt	Provruta	m ö h
1	Slagen	Kvarts		33	2	2	Fragment	Provruta 1 x 1 m	2	9	ca 35
2	Slagen	Kvarts		1	1	1	Fragment	Provruta 1 x 1 m	5	16	ca 35

Bilaga 3. Provrutor

Ruta	Objekt	m ²	Tjocklek	Beskrivning
1	1	0,5	0,2	Torv 0,1 m följt av rödgul sandig morän. Rikligt med sten 0,05-0,2 m stora.
2	1	1,0	0,35	Som ovan. I botten berghäll.
3	1	1,0	0,3	Torv 0,1 m följt av rödgul sandig morän. Enstaka större stenar 0,1-0,2 m stora.
4	1	1,0	0,3	Torv 0,1 -0,2 m följt av gulbrun sandig morän. Relativt stenigt 0,1-0,35 m stora stenar.
5	6	0,5	0,2	Torv 0,05 m följt av gulbrun sandig morän.
6	6	1,0	0,2	Torv 0,05-0,10 m följt av rödbrun morän med sandig silt. Enstaka stenar 0,05-0,2 m stora.
7	6	1,0	0,2	Torv 0,15 m följt av sandig/siltig morän. Vattensjukt.
8	6	1,0	0,2	Torv 0,05-0,15 m följt av morän med sandig brungul silt. Enstaka stenar 0,05-0,3 m stora.
9	2	1,0	0,3	Torv 0,15 m följt av rödbrun något grusig sand, myllblandad i övergången mellan torv och sand. Fynd av 2 st bitar slagen kvarts i övergången mellan myllig sand och ren sand.
10	2	1,0	0,3	Torv 0,1 m följt av humös sand 0,1 och sedan rödgul sand med inslag av småsten. Ett block i SV hörnet av rutan.
11	2	1,0	0,2	Torv 0,1 m följt av rödgul sand med inslag av grus och sten, 0,05-0,2 m stora stenar.
12	2	0,25	0,25	Torv 0,1 följt av rödgul något siltig sand med enstaka småsten. Ställvis ett 0,05 m tjockt blekjordslager.
13	2	0,25	0,25	Torv 0,05-0,1 m följt av blekjord 0,05 m och sedan rödgul siltig sand. En 0,2 m stor sten i SV hörnet av rutan.
14	2	0,25	0,25	Torv 0,05 m följt av blejörd 0,05 m och sedan rödgul siltig sand med enstaka stenar, 0,1 m stora.
15	2	0,25	0,3	Torv 0,1-0,2 m följt av brunröd sand. Ett tunt blekjordskikt fanns ställvis.
16	5	1,0	0,3	Torv 0,1 m, blekjord 0,05 m följt av rödgul något siltig sand med enstaka stenar. Fynd av 1 st slagen kvarts i södra delen av rutan ca 0,05 m ned i den rödgula sanden
17	5	0,36	0,25	Torv 0,05 m, blekjord 0,05 m följt av rödgul sand. Enstaka småsten.
18	5	1,0	0,25	Torv 0,05, blekjord 0,05 m följt av rödgul siltig sand. Relativt stenigt med 0,1-0,2 m stora stenar samt en större, 0,4 m stor.
19	5	1,0	0,2-0,3	Torv 0,1-0,2 m följt av rödgul siltig sand. Enstaka stenar 0,05-0,25 m.
20	5	1,0	0,25	Torv 0,1-0,15 m följt av grågul silt med enstaka stenar, 0,05-0,15 m stora.
21	4	1,0	0,2	Torv 0,05 m, blekjord 0,02 följt av rödgul sand med enstaka stenar, 0,1 m stora.
22	4	1,0	0,25	Torv 0,1 m, därunder ställvis blekjord följt av gulröd något siltig sand med enstaka små stenar.
23	4	1,0	0,25	Torv 0,1 m därunder blekjord 0,02-0,1 m följt av gulbrun siltig sand med enstaka 0,05-0,2 m stora stenar.
24	5	0,25	0,3	Torv 0,1-0,15 m därunder ett blandat mylligt lager följt av rödbrun något siltig sand.
25	5	0,25	0,3	Torv 0,1 m, därunder blekjord 0,05 m följt av rödbrun siltig sand. Enstaka sten 0,1-0,2 m stor.
26	5	0,36	0,25	Torv 0,1 följt av rödbrun siltig sand. Enstaka stenar 0,1 m stora.
27	5	0,25	0,25	Torv 0,1 m följt av rödbrun sand. I rutans västra del fanns en 0,3 m stor sten.
28	2	0,25	0,3	Torv 0,05-0,1 m därunder ojämnt blekjordslager 0,05 m följt av rödgul siltig sand. Relativt mycket stenar, 0,05-0,2 m stora.
29	2	0,25	0,25	Torv 0,1 följt av rödgul sand.